

Рузаевка районы Мордовская Пишля авылы халкынын мәдәниятен, горейф-гадәтләрен элек-электән саклайлар, хормәт итәләр һәм үстерәләр. Биредә туку серләрен саклаучы Федор Иванович Юдин яши. Ул, тормыш иптәше белән бергә, 2000нче елларда бу авылда йорт сатып алым яши башлай. Федор Иванович Чамзинка районында биш балалы гаиләдә туа һәм үсә. Федор ин өлкәнә булганга, ата-аналарына хужалык буенча ярдәм итәргә ана туры килгән. Шул вакыт ул станокта тукурга да үзенен әбисе Устинья Павловнадан өйрәнгән. Дүрт яшьлек малай әбисе янәшәсендә басып торганда анын ничек тукуын караган. Шул вакыт һәр йортта да станок булмаган, оста куллы йортта гына булган. Анын әтисе һәм бабасы балта осталары булганнар; үз куллары белән кул астындагы материаллардан жиназлар ясаганнар. Шулай ук туку станогын да. Борынгы заманнарда бирле Русьтә традицион ой тукуы булды һәм ул крестьяннар тормышында моним роль уйнады. Йорттагы һәр хатын-кыз кеч-кенәдән киём-салым, билбау, тасмалар, солгеләр, ашъяулыклар, чаршаулар, тәрәзә пәрделәре, идәнгә тукума жәйгечләр һәм башка әйберләр тукуй белә иде. Осталар үз куллары белән файдалы гына түгел, матур әйберләргә дә тудырырга тырышканнар.

- һәр мордва йортында диярлек, козге һәм кышкы кичләрдә, хатын-кызлар тукуй иделәр, - дип сойли Федор Иванович. - Беренче вакытта безнен гаилә әби-бабайлар йортында яшәде. һәр кышны алар станок куйдылар. Минем очен ул бик зур тоелды. Әти белән бабай барысын да үз куллары белән ясадылар, ә мин аларга булыштым. Бер кон эчендә тәжрибәлә остаз оч-дүрт метрга кадәр тукума суга ала иде шул станокта.

Элек һәр йортта буялмаган идәндә үзәбез тукуган матур ковриклар - «ватоллар» ябылды. Аларны туку алай ук авыр түгел, ә менә полотно станокка житкәнче зур юл үтә иде. Киндерне үзәбез үстердек. Коздән аны жыеп талкыда сугарга кирәк иде, аннары - тарарга, кабартырга, соныннан гына соры тосле каты киндер жеп чыга. Аны тукуганнар. Ул вакытта агарту юк иде: тукуманы суыкка чыгарып карга күмәләр, аннары елгадагы бәкедә (прорубь) аны юалар, вальк белән - унайлы ручка белән кечкенә генә агач корәк белән ваткалыйлар. Менә мин моны яхшы хәтерлим, - дип уртаклаша Ф.И.Юдин.

Күптән түгел Федор Иванович жирле клубта йоз еллык иске туку станогын ремонтларга ярдәм иткән. Озак вакытлар ул музейда сүтелгән кыяфәттә торган. Мастер-балта остасы үзенен профессиональ карашы белән «агачларнын оеменә» карап, нинди частьләр житмәвен, ә нинди оешләрне алыштырырга кирәклеген билгеләде. һәм берничә коннан борынгы станок эшли башлаган. Федор Иванович Юдин балта остасы, столяр, механик, игенче генә түгел, бик кунакчыл кеше һәм аш-су остасы да. Анын төмлә пироглары ботен тирә-юньдә билгеле.

Шуны әйтергә телим: яшьләргә үз ата-бабаларынын халык һөнәрләре турында сойли алырлык авылларда кешеләр коннән-кон азая бара. Шуна күрә безнен буын әби - бабайларыбызнын үткәндәге осталыкларын хәтерли һәм яхшы белә торган кешеләр белән аралашып олгерергә иде.

Н.ХӘЛИЛ